

назв населених пунктів, розглянуто способи їх творення та мотиви номінації.

Ключові слова: ойконім, гідронім, мікротопонім, антропонім, географічний термін.

Аннотация

В статье в историко-этимологическом аспекте проанализировано 14 ойконимов Херсонской области, в частности, показано историческое развитие названий населенных пунктов, рассмотрены способы их образования и мотивы номинации.

Ключевые слова: ойконим, гидроним, микротопоним, антропоним, географический термин.

Summary

In the article the 14 oiconyms in the historical facets are analyzed. There oiconyms historical development, structural and semantical derivation of these ones are examined as well.

Key words: *oiconym, hydronym, microtoponym, anthroponym, geographical term.*

УДК 811.161.2'373.(477.83)

Котович В. В.

*Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка*

ВІДПАТРОНІМНІ ОЙКОНІМИ САМБІРЩИНИ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Топонімійна система, формуючись протягом тривалого часу, становить когнітивний „конгломерат”, у якому відображена культура, мова, час і простір, етапи і соціально-історичні умови розвитку суспільства. До того ж, номінація „завжди національно специфічна в тому сенсі, що закріплює в собі історично сформовану в свідомості народу – суб’єкта номінації картину світу” [8, с. 5]. Тому сьогодні так важливо якнайправильніше прочитати цю картину, якнайточніше визначити принципи, за якими здійснювалася номінація пізнаних та заснованих людиною об’єктів. Якщо говорити про номінацію місць компактного проживання людей – поселень, то першим тут виступає антропологічний принцип, який визначає відношення

поселення до людини. За дії такого принципу відбувається номінація поселення через відображення в його назві іменування окремої особи (засновника чи власника) або ж групи людей (жителів поселення).

Використання антропологічного принципу номінації поселень передбачає безпосередню участь окремої особи у вираженні відношення „об’єкт – людина” та опосередковану участь групи людей у вираженні відношення „об’єкт – група людей”.

Формування цілей статті (постановка завдання). Відношення „об’єкт – група людей” означають, що в назві поселення відбито назву групи людей, отриману ними за іменем їхнього патрона, засновника роду, родини, за особливими ознаками місцевості заселення, за назвою того населеного пункту, з якого вони переселилися, тощо. Спочатку так іменувалася громада, а згодом ці назви ставали назвами поселень, де ця громада замешкала. Для творення патронічних, родинних, локально-етнічних (власне етнічних), службових (професійних) назв окремих груп людей використовувалися суфікси **-ич-і, -івц-і, -инц-і, -ан-и, -и/-і**. Утворені таким шляхом ойконіми дослідники називають відпатронічними, відродинними, відлокально-етнічними чи відетнічними [2, с. 42].

Мета пропонованої розвідки – здійснити аналіз ойконімів сучасного Самбірського р-ну Львівської обл. як органічної частини Бойківського регіону, номінованих через відбиття в їхніх назвах іменування групи людей (жителів поселення) за власною особовою назвою засновника роду і оформлених за допомогою суфікса **-ич-і**, тобто відпатронічних ойконімів.

Для детального висвітлення задекларованого принципу номінації поселень Самбірщини маємо здійснити історичний огляд та семантико-словотвірний аналіз відпатронічних ойконімів окресленої території, а також розглянути та схарактеризувати антропоніми, що лежать в основах досліджуваних ойконімів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі ойконіми сучасного Самбірського р-ну ми аналізували у своїх попередніх публікаціях: порівняли лінгвістичний та краєзнавчий аспект при з’ясуванні походження ойконіма *Самбір* [9]; розглянули фонетичні та морфемно-словотвірні зміни, закріплені в назвах сучасних поселень *Баранівці, Бірчиці, Кульчиці* [11]; здійснили повний семантико-словотвірний аналіз усіх відродинних та відлокально-етнічних ойконімів регіону [10].

Відпатроніміні ойконіми, як відомо, творилися за допомогою суфіксів **-ич-і** та **-івц-і**, **-инц-і**. Перший із цих афіксів є архаїчним загальнослов'янським, а два інші теж є архаїчними, однак утворені за їх допомогою деривати Д. Бучко з великим ступенем достовірності кваліфікує як давньоукраїнські ойконіміні моделі, оскільки саме в Україні вони запрезентовані найчисельніше і, починаючи з XIV ст., формують найбільший ареал [2, с. 44]. На теренах сучасної Самбірщини відпатроніміні ойконіміні на **-івці**, **-инці** немає, однак засвідчено аж 29 (24 % від усіх назв поселень району) ойконіміні на **-ичі**. Ці ойконіміні і стали предметом нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найдавнішими ойконіміні на **-ичі** є ті, етимонами для яких стали патроніміні, утворені від слов'янських автохтонних відкомполімініміні власних особових назв. Це, по-перше, *Вяцковичі* та *Раділовичі*, перейменовані функціонерами радянської доби з метою унікнення „польських впливів” на *Вербівку* та *Ралівку*. Насправді ж ні польськими антропоніміні, ні польськими апелятивами ці давньоукраїнські за походженням ойконіміні мотивовані не були. Перша відома нам писемна згадка про **Вяцковичі** (*В'яцковичі*) припадає на 1395 р. – *Wieckowice* [21 VI, с. 19]. У первісній назві поселення відображено патроніміну назву (далі – ПН) на **-ичі** *Вяцковичі*, що походить від особової назви (далі – ОН) *Вяцко*. Антропоніміні *Вяцко* зафіксований багатьма слов'янськими ономастиконами і є похідним суфіксальним дериватом від вихідного *Вяць* (*Więc* [27 VI, с. 74]), гіпокористичного утворення, яке виникло шляхом усічення слов'янських автохтонних власних особових назв з препозитивним компонентом *Вяце-* типу *Вяцеславъ* [12, с. 55] або *Вѣце-* типу *Вѣцемиль*, *Вѣцеславъ* [12, с. 54]. Отже, *Вяцковичам* (*В'яцковичам*) без будь-яких застережень слід повернути первісну назву, а не культивувати теперішню *Вербівку*, до того ж, сьогодні в Україні двадцять п'ять *Вербівок* і абсолютна більшість із них – штучні новотвори ХХ ст.

Раділовичі: 1375 р. – *Radylowice* [29 IV, с. 102]. У первісній назві відображено ПН на **-овичі** *Раділовичі* < ОН *Раділо*. Антропоніміні *Раділо* [12, с. 162] – похідне суфіксальне утворення із суфіксом **-ил-о** від вихідного *Радъ* [12, с. 154], відкомполімініміні деривата, що виник шляхом усічення слов'янських автохтонних власних особових імен-комполімініміні з препозитивним або постпозитивним компонентом **Рад[и, о]-**, **-радъ** типу

Радивой, Радиградь, Радимиль, Радимирь, Радобудь [12, с. 162], *Vohurad, Domarad* [28, с. 83] тощо. Пізніша назва *Радловичі*, що починає фіксуватися в документах XVIII ст.: 1785–1788 рр. – *Radlowice* [7, с. 255], виникла, очевидно, під впливом полонізму *радо*, а це спричинило перейменування ойконіма на *Ралівку* (*радо* > *рало* „знаряддя для оранки землі” [14 VIII, с. 446]). Як бачимо, давньоукраїнська назва *Радловичі* не мала в собі жодних польських елементів, тож сьогодні також мала би функціонувати у своєму первісному вигляді.

Про те, що на Бойківщині побутувала власна особова композитна назва з компонентом *Вѣст[u]-, -вѣсть* типу зафіксованих у чеських ономастиконах *Věstislava* [29, с. 91], *Dobrověst* [29, с. 68], свідчать і українські похідні суфіксальні гіпокористики *Вѣстава, Вѣстикъ, Вѣстина, Вѣстекъ* [12, с. 54], і давній ойконім *Вістовичі*. У найдавніших історичних документах назву поселення зафіксовано як *Wisthowicze* – 1468 р. [21, IV, с. 170]. У ній відображено ПН на **-овичі** *Вѣстовичі* < ОН **Вѣсть* < **Вѣстиславъ, *Добровѣсть* тощо.

У документах 1353 р. засвідчено антропонім *Wojuticki* [29, IV, с. 946], а це означає, що на той час уже існувало поселення **Воютичі**: 1417 р. – *Woytice* [21 IV, с. 37]. У назві поселення відображено ПН на **-ичі** *Воютичі* < ОН **Воюта*. Антропонім **Воюта* – похідне суфіксальне утворення з суфіксом **-‘ут-а** від вихідного *Вой* (*Voj* [26, с. 157]), що виникло шляхом усичення слов’янських власних особових імен-композитів з препозитивним або постпозитивним компонентом *Вой-, -вой* типу *Воугость, Воимирь, Воиславъ* [12, с. 45], *Боживой, Боривой, Будивой* [12, с. 18].

Відкомпозитним утворенням є й антропонім, що став базовим для відпатронічного ойконіма *Містковичі*: 1410 р. – *Myestkowicze* [24, с. 26]. У первісній назві поселення відображено ПН на **-овичі** *Местковичі* < ОН *Местко*. Антропонім *Местко* (*Miestko* [27 III, с. 475]) < **Местъ* – похідне суфіксальне утворення від слов’янські автохтонної відкомпозитної (від імені-композита типу *Mścibor, Mścigniew, Mścisław* [22, с. 98], *Dobiemiest* [27 III, с. 475]) власної особової назви.

Стрільковичі: 1390 р. – *Strzelkowicze* [21, VI, с. 2]. У назві поселення відображено ПН на **-овичі** *Стрѣлковичі* < ОН *Стрѣлко*. Антропонім

Стрѣлко (*Strzalko* [27, V, с. 228]) – похідне суфіксальне утворення з суфіксом **-к-о** від вихідного *Стрѣль* (*Strzał* [27, V, с. 228]), відкомпаративного деривата, що виник шляхом усічення слов'янських автохтонних власних особових імен-компаративів типу **Стрезилють*, **Стрежилють* тощо [19, с. 198 – 199]. Непереконливим вважаємо припущення В. Макарського, що ойконім міг бути не лише відпатронічним, але й відетнонічним утворенням зі значенням *стрілковичі* – „мешканці місцевості при розгалуженні двох рік”, де апелятив *стрілка* – „мис при зливі двох рік” [23, с. 260].

Сьогодні не можемо однозначно стверджувати, відкомпаративна чи відапелятивна власна особова назва засвідчена в патронімах, що стали базовими для ойконімів *Бісковичі*, *Ковиничі*, *Садковичі*, *Чайковичі*, *П'яновичі*.

Бісковичі: 1375 р. – *Byskowycze* [21, VIII, с. 14]. У назві поселення відображено ПН на **-ичі** *Бісковичі* < ОН *Бѣско* чи *Бѣскоѡ*. Антропонім *Бѣско* (*Бѣскоѡ*) [16, с. 135] < *Бесѡ* [4, с. 37] – можливо, як вважає В. Макарський, слов'янська автохтонна відапелятивна (від апелятива *біс*) власна особова назва. Однак велика вірогідність побутування імені-компаратива **Тѣшибѣсь*, що вичленовується з відродинного ойконіма *Чезибици* (*Czeszybieszy* [21, XII, с. 232]) [19, с. 33 – 34] дозволяє припустити, що антропонім *Бѣско* (*Бѣскоѡ*) – суфіксальний варіант цієї або подібної (з елементом *Бѣс-*, *-бѣсь*) відкомпаративної власної особової назви. П. Чучка зазначає, що антропооснова *Бѣс-* у слов'ян фіксується з XIV – XV ст. [20, с. 69].

Ковиничі, давніше, можливо, *Кавиничі*: 1448 р. – *Kawynicze* [21, XIII, с. 353]; 1449 р. – *Cowynicze* [21, XIII, с. 394]. Єдина документальна фіксація від 1448 р. дозволила М. Худашу вважати, що первісною назвою поселення була *Кавиничі*. В такому випадку вчений припускає, що в назві поселення відображено ПН на **-ичі** *Кавиничі* < ОН *Кавина*. Антропонім *Кавина* – похідний суфіксальний дериват на **-ина** від вихідних **Кавь* або *Кава* [28, с. 273], що є або слов'янською автохтонною відапелятивною (від апелятива *кава* – „сива ворона” [5, II, с. 204]), або відкомпаративною (від імені-компаратива типу **Канивой*, **Казивой*) власною особовою назвою [19, с. 148 – 149]. В. Макарський першою письмовою згадкою про

поселення вважає 1449 р., а тоді назва поселення, як і тепер, звучала *Ковиничі*. Патронім *Ковиничі* дослідник виводить від антропоніма *Ковиня* [27, V, с. 231], що міг бути відапелятивним утворенням (від *кувати*) і не припускає відкомPOSITного походження антропоніма [23, с. 125].

Садковичі: 1657 р. – *z ... Sadkowic* [21, XXI, с. 120]. У назві поселення відображено ПН на **-овичі** *Садковичі* < ОН *Садко*. Антропонім *Садко* [12, с. 171; 16, с. 403] – похідне суфіксальне утворення із суфіксом **-к-о** від вихідного *Садь* (*Сад* [1, с. 360], *Sad* [27 V, с. 2]), відкомPOSITного деривата, що виник шляхом усічення слов'янських автохтонних власних особових імен-комPOSITів із препозитивним або постпозитивним компонентом **Сад-**, **-садь** типу *Сандивой* (*Sandivogius*) *Сандислав* (*Sandislavus*) [12, с. 171], *Bogusqd*, *Bronisqd* [27, V, с. 21] тощо [19, с. 181 – 182], хоча дослідники не заперечують і відапелятивного походження антропоніма *Садко*: В. Макарський – від апелятива *садити* [23, с. 237], К. Римут – від апелятива *сад* [25, с. 387].

Чайковичі: 1349 р. – *чайковець* (катойконім) [15, II, с. 530]; 1455 р. – *Czajkowice* [21, V, с. 169]. У назві поселення відображено ПН на **-овичі** *Чайковичі* < ОН *Чайко*. Антропонім *Чайко* [6, с. 125] – похідне суфіксальне утворення із суфіксом **-к-о** від вихідного **Чай*, слов'янської автохтонної відкомPOSITної власної особової назви типу чеських *Bolečaj*, *Bohucaje*, *Dobročaj* [18, с. 366]. Не виключаємо, що в основі цього відпатронімного ойконіма лежить антропонім *Чайка* [6, с. 125] – слов'янська автохтонна відапелятивна (від апелятива *чайка*) власна особова назва, хоча П. Чучка переконаний, що прізвище *Чайка* тільки тепер асоціюється з назвою птаха *чайка*, а первісно – це давньослов'янське двоосновне ім'я, першим компонентом якого є дієслово *чаяти* – „чекати”, як і в іменах *Нечай*, *Радочай*, *Časlav*, *Čajkó*, *Čajó* [20, с. 598].

Патроніми, утворені від слов'янських автохтонних відапелятивних власних особових назв, стали етимонами для ойконімів *Колбаєвичі*, *Купновичі*, *Хлопчичі*, *Шентичі*.

Колбаєвичі, давніше *Колбайовичі*: 1480 р. – *Colbayowicze* [21, XV, с. 403]. У назві поселення відображено ПН на **-'овичі** *Колбайовичі* < ОН **Колбай*. Антропонім **Колбай*, як припускає М. Худаш, – слов'янська автохтонна відапелятивна (від апелятива *колбай* < *ковбан* – „короткий товстий обрубок дерева, вживаний замість стільця” [5, II, с. 260]) власна особова назва [18, с. 153]. С. Вербич, погоджуючись з відапелятивним походженням

антропоніма **Колбай*, наводить апелятив *ковбай* – утворення із суфіксом **-ай** від твірного *ковб(а)*, порівнюючи при цьому українське діалектне *ковбай* – „дерев'яний черпак біля колодязя”, білоруське діалектне *коўбай* – „свинячий шлунок, начинений нутрошами” [3, с. 393].

Купновичі: 1377 р. – *Chupnowicze* [29, IV, с. 103]. У назві поселення відображено ПН на **-овичі** *Купновичі* < ОН **Купно*. Антропонім **Купно* – похідне суфіксальне утворення на **-но** від вихідного *Куп* (пор. *Куплений* [6, с. 113]), слов'янської автохтонної відапелятивної (від апелятива *купувати*) власної особової назви (див. ще [18, с. 190]).

Хлопчиці, давніше *Хлопчичі:* 1360 р. – *Chlorpczycze* [29, III, с. 737]. У первісній назві поселення відображено ПН на **-ичі** *Хлопчичі* < ОН **Хлопчик*. Антропонім **Хлопчик* (пор. *Хлопик* [1, с. 431]) – похідне суфіксальне утворення із суфіксом **-чик** від вихідного *Хлопъ* [1, с. 431], слов'янської автохтонної відапелятивної (від апелятива *хлоп* – „селянин, мужик взагалі або кріпак; чоловік, мужчина, хлопець” [14, XI, с. 83]) власної особової назви.

Шентичі: 1449 р. – *Septicze* [21, XIII, с. 407]. У назві поселення відображено ПН на **-ичі** *Шентичі* < ОН *Шента*. Антропонім *Шента* [13, с. 173] – слов'янська автохтонна відапелятивна (від апелятива *шептати*) власна особова назва.

Нерідко морфемно-словотвірні зміни, яких зазнавали ойконіми протягом тривалого періоду свого побутування, або якісь інші чинники спричинялися до того, що сьогодні важко або й неможливо точно визначити, яка власна назва – відапелятивна, відкомполітна чи церковно-християнська стала базою для патроніма-етимона, як, до прикладу, при аналізі ойконімів *Лановичі, Орховичі, Розділовичі* (тепер *Роздільне*).

Лановичі, давніше, можливо, *Луновичі:* 1425 р. – *Lunowicze* [21, VI, с. 14]; 1785 – 1788 рр. – *Łanowice* [7, с. 170]. У назві поселення відображено ПН на **-овичі** *Лановичі* < ОН *Лан* (*Łan* [20, с. 326]). Антропонім *Лан* – слов'янська автохтонна відкомполітна (від імені-комполіта типу *Ланкомір* (*Łankomir* [27, III, с. 324]) власна особова назва. Однак П. Чучка наголошує, що болгарські імена *Лано, Ланьо, Ланко, сербохорватські Лано, Ланьо, Ланко* співвідносяться з *Милан, Миладин, Харлан, Daniel, Silvan* [20, с. 326]. Крім того, давні документальні свідчення дають можливість припускати, що первісно

назва звучала як *Луновичі* і патронім мотивовано відапелятивним (від апелятива *луна*) антропонімом **Лун*, **Луно*.

Орховичі, давніше *Ворховичі*: 1437 р. – *Worchowicze* [21, XIII, с. 364]; 1785 – 1788 рр. – *Orchowice* [7, с. 220]. У назві поселення відображено ПН на **-овичі** *Ворховичі* < ОН **Ворхъ*. Антропонім **Ворхъ* В. Макарський зіставляє з апелятивом, фіксуючи білоруський *poworochać* – „розрухати”, *woroch* – „тріск”, польський *warch* – „гнів”, *warchol* – „колотнеча” [23, с. 193]. П. Чучка антропооснову *Ворох-* пов’язує з апелятивом *ворох* – „купа невіяного зерна”, „неспокійна юрба”, „неспокій”, „інтрига” [20, с. 125]. М. Худаш первісною назвою поселення називає *Орховичі*, а власну особову назву *Орхъ*, що стала етимомом для патроніма *орховичі*, вважає похідним суфіксальним утворенням на **-хъ** від вихідного *Орь*, що походить або від церковно-християнського імені *Орест*, або від слов’янських автохтонних імен-комполітів з препозитивним компонентом **Ор(и,о)**- типу *Орогостъ* [12, с. 144; 18, с. 250 – 253].

Розділовичі (раніше, можливо, *Дроздаловичі*, тепер *Роздільне*): 1442 р. – *Droszdalowicze* [21, XIII, с. 174]; 1469 р. – *Rodzalowicze* [30, XVIII/I, с. 4]. У первісній назві поселення *Розділовичі* відображено ПН на **-овичі** *Роздѣловичі* < ОН *Роздѣль*. Антропонім *Роздѣль* (*Rozdział* [27, IV, с. 497 – 498]) – відкомполітне утворення від імовірного імені-комполіта **Ростидѣль* [17, с. 193]. В. Макарський первісною вважає назву *Дроздаловичі* і пов’язує антропонім *Дроздѣль* (*Drozdziel* [27, I, с. 527]), що лежить в основі відпатронімого ойконіма, з апелятивом *drożdże* – „рід грибів” або *drożdźi* – „дріжджі” [23, с. 226].

П’яновичі: 1406 р. – *Pianowice* [21, IV, с. 449]. У первісній назві поселення відображено ПН на **-овичі** *Пяновичі* < ОН *Пянь*. Антропонім *Пянь*, похідні утворення від якого засвідчені в багатьох слов’янських мовах, співзвучний із прикметником *п’янь* – „п’яний”. Можливо, антропонім і походить безпосередньо від цього апелятива, а, можливо, є стягненим утворенням від вихідного **Пиянь*, яке М. Худаш гіпотетично пов’язує з власними особовими назвами **Пилянъ* < *Пиль*, *Пиль* < *Пилать* або **Пилянъ* < *Филь*, *Філь* < *Филимон*, *Филип* (див. ще [18, с. 285 – 286]).

Лише один неслов’янський антропонім засвідчено в основі відпатронімих ойконімів Самбірщини. Йдеться про колишню назву

поселення **Райтаровичі**, що сьогодні офіційно закріплена як *Верхівці*: 1323 р. – *Rytherowicze* [29, IV, с. 901]. У первісній назві поселення відображено ПН на **-овичі** *Райте(а)ровичі* < ОН *Райте(а)р*. Антропонім *Райте(а)р* – видапелятивний дериват від німецького апелятива *Reiter* – „вершник”. Сучасна назва – штучне утворення на **-івці** від апелятива *verx*.

Окремі відпатронімі ойконіми Самбірщини мотивовано патронімічними назвами, утвореними від церковно-християнських імен: **Ваньковичі** 1441 р. – *Wankouicze* [21, XIII, с. 155]; *Ваньовичі* 1456 р. – *Waniowice* [21, XIII, с. 271]; **Максимовичі** 1436 р. – *Maximowicze* [21, XIII, с. 135]; **Михайлевичі** 1436 р. – *Michalewicze* [21, XIII, с. 29]; **Николичі** 1479 р. – *Niculouicze* [21, XVIII, с. 124]. Церковно-християнські імена стали твірними і для патронімів, засвідчених в ойконімах *Корналовичі*, *Корничі*.

Корналовичі, давніше *Корнеловичі*: 1375 р. – *Cornielowice* [29, IV, с. 1026]. У назві поселення відображено ПН на **-овичі** *Корнеловичі* < ОН *Корнел(ь)*. Антропонім *Корнел(ь)* < *Корнелій* – церковно-християнська власна особова назва.

Корничі: 1462 р. – *Cornycze* [21, XIII, с. 503]. У назві поселення відображено ПН на **-ичі** *Корничі* < ОН **Корнь*, *Корна* (*Korna* [27, III, с. 86]). Антропонім *Корнь* (*Корна*), можливо, варіант церковно-християнських імен *Корній*, *Корнут*, *Корнелій*, а, можливо, видапелятивне утворення від прикметника **къръпъ* – „куций”, „короткий” [20, с. 286].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Отже, ми проаналізували ті ойконіми сучасної Самбірщини, номінація яких була здійснена через відображення в їхніх назвах іменувань родів за їх патроном. Проведений аналіз дає змогу зробити висновки, що номінація 30 ойконімів Самбірщини (23 % від усіх ойконімів району) була здійснена за принципом непрямої (опосередкованої) участі особи у вираженні відношення „об’єкт – група людей”, що реалізувалися у назвах відпатронімічних ойконімів на **-ичі**; заселення Самбірщини є дуже давнім, ойконімія – давньоукраїнською чи ранньостароукраїнською, оскільки дуже давньою є аналізована нами ойконімотвірна модель; в основах низки ойконімів засвідчено антропоніми, що давно вже не побутують у нашому краї, і виявлення та реконструкція таких власних особових назв дає змогу говорити про характер іменника наших давніх предків.

Список використаної літератури

1. Бірыла М. В. Беларуская антрапанімія: Прозвицы, утваронья ад апелятыўнай лексікі / М. В. Бірыла. – Мінск : Навука і тэхніка, 1962. – 506 с.
2. Бучко Д. Основні принципи і способи номінації поселень у Галицькій землі (за даними реєстру поселень 1670 р.) / Д. Г. Бучко // Українська мова. – 2009. – № 4. – С. 42 – 51.
3. Вербич С. О. [Рец. на:] Худаш М. Л. Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (утворення від відапелятивних антропонімів). – Львів : Інст. народознавства НАН України, 2004. – 536 с. // Студії з ономастики та етимології. – К., 2007. – С. 379 – 387.
4. Веселовский С. Б. Ономастикон : Древнерусские имена, прозвища и фамилии / С. Б. Веселовский. – М. : Наука, 1974. – 384 с.
5. Грінченко Б. Словарь української мови : в 4-х т. / Б. Грінченко. – К. : Наукова думка, 1996.
6. Демчук М. О. Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV – XVIII ст. / М. О. Демчук. – К. : Наукова думка, 1988. – 172 с.
7. Йосифінська (1785 – 1788) і Францисканська (1819 – 1820) метрики (Перші поземельні кадастри Галичини. Показчик населених пунктів). – К. : Наукова думка, 1965. – 354 с.
8. Ковлакас Е. Ф. Особенности формирования топонимической картины мира : лексико-прагматический и этнокультурный аспекты : автореф. дис. ... докт. филол. наук : 10.02.01 – русский язык / Е. Ф. Ковлакас. – Краснодар, 2009. – 27 с.
9. Котович В. Ойконіми Бойківщини: лінгвістика і краєзнавство / В. В. Котович // Проблеми гуманітарних наук : Наукові записки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка : збірник наукових праць. – Вип. 24. – 2011. – С. 116 – 126.
10. Котович В. Ойконіми Самбірщини: відродінні, відлокально-етнічні назви / Віра Котович // Молодь і ринок. – 2013. – № 4. – С. 58 – 63.
11. Котович В. Ойконіми Самбірщини: фонетичні та морфемно-словотвірні зміни / В. В. Котович // Наукові записки ТДПУ. Серія :

Мовознавство : збірник наукових праць. – Вип. 2 (21) 2011. – 1 (22) 2012. – Тернопіль : ТНПУ, 2012. – С. 128 – 136.

12. Морозкин М. Я. Славянский именовослов, или собрание славянских личных имен в алфавитном порядке / М. Я. Морозкин. – СПб., 1867. – 108 + 213 с.

13. Редько Ю. К. Довідник українських прізвищ / Ю. К. Редько. – К. : Радянська школа, 1969. – 256 с.

14. Словник української мови : в 11-ти т. – К. : Наукова думка, 1970 – 1980.

15. Словник староукраїнської мови XIV – XV ст. : в 2-х т. – К. : Наукова думка, 1977 – 1978.

16. Туников Н. М. Словарь древнерусских личных собственных имен / Н. М. Туников // Записки отделения русской и славянской археологии русского археологического общества. – СПб., 1903. – Т. 6. – С. 58 – 913.

17. Худаш М. Л. Походження українських карпатських і прикарпатських назв населених пунктів (відантропонімі утворення) / М. Л. Худаш, М. О. Демчук. – К. : Наукова думка, 1991. – 268 с.

18. Худаш М. Л. Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (утворення від відапелятивних антропонімів) / М. Л. Худаш. – Львів : Інст. народознавства НАН України, 2004. – 536 с.

19. Худаш М. Л. Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (утворення від слов'янських автохтонних відкомполітичних скорочених особових власних імен) / М. Л. Худаш. – К. : Наукова думка, 1995. – 362 с.

20. Чучка П. Прізвища закарпатських українців : історико-етимологічний словник / Павло Чучка. – Львів : Світ, 2005. – 707+XLVIII с.

21. Akta grodzkie i ziemskie czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum tak zwanego Bernardyńskiego we Lwowie. – Lwów, 1868 – 1935. – Т. 1 – 25.

22. Malec M. Staropolskie skrócone nazwy osobowe od imion dwuczłonowych / M. Malec. – Wrocław etc. : Wydawnictwo PAN, 1982. – 220 s.

23. Makarski W. Nazwy miejscowości dawnej ziemi Przemyskiej / W. Makarski. – Lublin : Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1999. – 429 s.

24. Prochaska A. Materiały archiwalne wyjęte głównie z Metryki Litewskiej od 1343 do 1607 roku / A. Prochaska. – Lwów, 1890.

25. Rymut K. Nazwiska polaków : Słownik historyczno-etymologiczny. – T. 2. – Kraków, 2001. – 772 s.

26. Słownik imion / opracowały W. Janowowa, A. Skarbak, J. Zbijowska. – Wrocław; Warszawa etc. : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1975. – 317 s.

27. Słownik staropolskich nazw osobowych / pod red. i ze wstępem W. Taszyckiego. – Wrocław etc. : PAN, 1965 – 1985. – T. 1 – 6.

28. Svoboda J. Staročeská osobní jména a naše příjmení / J. Svoboda. – Praha : Nakladatelství ČSAN, 1964. – 319 s.

29. Zbiór dokumentów małopolskich. – Wrocław etc., 1965 – 1976. – Cz. 1 – 8.

30. Źródła dziejowe. – Warszawa, 1902. – T. XVIII, cz. 1.

Анотація

У статті здійснено семантико-словотвірний аналіз відпатронічних ойконімів Самбірщини, номінованих за принципом відображення в їхніх назвах зв'язку з найменуванням групи людей за іменем їхнього патрона; з'ясовано, що на досліджуваних теренах активно функціонує відпатронімна модель на **-ичі**, яка виникла в результаті дії принципу номінації за непрямую (опосередковану) участю особи-номінатора.

Ключові слова: *Бойківщина, Самбірщина, ойконім, антропонім, принцип номінації, ойконімотвірна модель, етимон, слов'янська автохтонна власна особова назва.*

Аннотация

В статье осуществлен семантико-словообразовательный анализ одпатронимных ойконимов Самборщины, номинированных по принципу отражения в их названиях связи с наименованием группы людей по имени их патрона; выяснено, что на исследуемой территории активно функционирует одпатронимная модель на **-ичи**, возникшая в результате действия принципа номинации за косвенным (опосредованным) участием лица-номинатора.

Ключевые слова: *Бойковщина, Самборщина, ойконим, антропоним, принцип номинации, ойконимообразовательная модель, этимон, славянское автохтонное собственное личное название.*

Summary

The article presents semantic-derivational analysis from patronyms to oikonyms. Seven Boyars nominated by the principle reflected in their names because of the name of the people by the name of their patron, it was found that the investigated territory actively functioning from patronymic model **-ychi** that emerged from the principle of nomination by the indirect (mediated) with person-nominator.

Key words: *Boykivshyna, Sambirshyna, oikonym, anthroponym, principle of nomination, model, etymon, slovenian autochthonous own personal file name.*

УДК 811.16.2'373.2(477.43)

Коханська А. О.

Хмельницький національний університет

ГІДРОНІМІЯ БАСЕЙНУ УШИЦІ

Топоніми (зокрема й гідроніми) з давніх часів привертають особливу увагу вчених, адже такі пропріальні одиниці входять до складу найдавніших шарів лексики і зазнають впливу багатьох мовних та позамовних факторів.

Метою нашого дослідження є аналіз лексико-семантичної структури, визначення етимології та мотиваційних особливостей гідронімів басейну *Ушиці*.

Ушиця має довжину 100 км, а площу басейну – 1196 км². Майже меридіонально тече в середній і нижній течії, а верхня утворюється від злиття трьох струмків біля с. Пільний Олексинець. Там *Ушиця* тече з північного заходу на схід. Річка протікає через Віньковецький, Дунаєвецький, Кам'янець-Подільський, Новоушицький та Ярмолинецький райони. У верхів'ї долина Ушиці видається плоскою, неглибокою і досить заболоченою, але вже в середній частині вона стає глибшою – до 150 м у нижній течії. Загалом Ушиця характеризується тим, що вона дуже звивиста, постійно меандрує [3, с. 214].

У „Словнику гідронімів України” зафіксовано 21 притоку *Ушиці*. Комплексне дослідження цих назв відсутнє, хоча етимологія окремих гідронімів висвітлена у працях С. Д. Бабишина, Л. Т. Масенко, Н. М. Торчинської і М. М. Торчинського, О. М. Трубочова, М. Т. Янка та інших топонімістів.